

07 สถาบันทางการเมือง

POLITICAL INSTITUTION

ดร. สันหนัฐ จักรภัทรวงศ์

POLITICAL INSTITUTION

- สถาบันทางการเมือง = “สถาบัน” + “การเมือง”
- สถาบัน หมายถึง บรรทัดฐานของพฤติกรรมที่สังคมสร้างขึ้นมา และมีการปฏิบัติสืบทอดกันมา จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับในสังคม โดยที่พฤติกรรมดังกล่าวมีลักษณะของพฤติกรรมที่มีโครงสร้างแน่นอนและสามารถศึกษาได้
- สถาบันทางการเมือง เป็นสถาบันที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและสมาชิกของสังคม รวมทั้งระหว่างสมาชิกของสังคมด้วยตนเอง มีหน้าที่ในการปฏิบัติ กิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง

สภานิติบัญญัติ (PARLIAMENT)

- ที่มาของสภานิติบัญญัติ
- สภานิติบัญญัติเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอังกฤษมากกว่า ๙๐๐ ปีในสมัยพระเจ้าวิลเลียม (ค.ศ. 1066 – 1087) แห่งอังกฤษได้จัดตั้งสภาหนึ่งที่เรียกว่า **Great Council** โดยมีสมาชิกประกอบด้วย 1. ขุนนางฝ่ายพระ 2. ขุนนางฝ่ายบุคคลธรรมดา 3. ผู้ครอบครองที่ดิน รัฐสภาแบบนี้สืบต่อกันมา
- สมัยพระเจ้าเฮนรีที่ 3 ได้เกิดความขัดแย้งกับขุนนางคนหนึ่ง ขุนนางคนนั้นได้รับชัยชนะจึงเปลี่ยนชื่อจาก **Great Council** ไปเป็น **Parliament** (รัฐสภา)

รัฐสภา (PARLIAMENT)

- รัฐสภา เริ่มแรกเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการที่สภาเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดเก็บภาษีอากร และการใช้จ่ายเงินของพระมหากษัตริย์
- องค์ประกอบของสถาบันนิติบัญญัติ ส่วนใหญ่จะเป็นแบบ 2 สภา (Houses, Chambers) ระบบ 2 สภานี้เรียกว่า **Bicameral**
- สภาล่าง - บุคคลธรรมดา
- สภาสูง - มักมีคุณสมบัติพิเศษบางอย่าง สภาสูงเคยมีอำนาจมากในหลาย ๆ ประเทศ เพราะมีที่มาจากชนชั้นสูง เช่น ประเทศอังกฤษ
- **เดิมสภาทั้งหมดประกอบด้วยสภาสูงอย่างเดียว แต่สภาล่างก็ค่อยๆ พัฒนาอำนาจ จนกระทั่งบัดนี้สภาล่างถือได้ว่าชนะสภาสูงอย่างเต็มรูปแบบ เพราะสภาล่างมาจากการเลือกตั้ง ถือเป็นเจตนารมณ์ของประชาชน ในขณะที่สภาสูงมาจากการแต่งตั้ง

สถาบันนิติบัญญัติ

- หน้าที่หลักก็คือ การออกกฎหมาย = บริหารและปกครองประเทศ
- หน้าที่รองได้แก่ การเป็นตัวแทนของประชาชน ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การแสดงเจตนารมณ์ของประชาชน
- ประเทศเผด็จการ รัฐสภาทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์แห่งการยอมรับของประชาชน
- สถาบันนิติบัญญัติ จะควบคุมการทำงานของรัฐบาล

สถาบันนิติบัญญัติ

• ระบบรัฐสภา

- - ให้ความเห็นชอบในนโยบาย
- - พิจารณางบประมาณประจำปี
- - ควบคุมการใช้จ่ายเงินต่างๆ ของรัฐ
- - พิจารณาเรื่องการเก็บภาษีอากร โดยใช้เครื่องมือโดยการตั้งกระทู้ถามรัฐบาล ซึ่งหากรัฐสภาไม่ไว้วางใจ รัฐสภาก็จะทำให้รัฐบาลต้องลาออกไป

• ระบบประธานาธิบดี

- - รัฐสภามีหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลการทำงานของคณะรัฐมนตรี
- - รัฐสภามีอำนาจที่จะลงคะแนนเสียงไม่สนับสนุนนโยบาย
- - ออกเสียงพิจารณาร่างงบประมาณที่ออกโดยประธานาธิบดี
- - **Impeachment** ในการขับไล่ประธานาธิบดี ได้อีกด้วย

โครงสร้างและองค์ประกอบของรัฐสภา

- ระบบสภาเดียว
- ระบบนี้ในการปกครองท้องถิ่นมากกว่า เช่น ในการปกครองท้องถิ่นของไทย การปกครองระดับ
แขวงของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น
- ประเทศในยุโรปที่ใช้สภาเดียวคือ นอร์เวย์ สวีเดน เป็นต้น

โครงสร้างและองค์ประกอบของรัฐสภา

- ระบบสภาเดียว
- ระบบนี้ในการปกครองท้องถิ่นมากกว่า เช่น ในการปกครองท้องถิ่นของไทย การปกครองระดับ
แขวงของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น
- ประเทศในยุโรปที่ใช้สภาเดียวคือ นอร์เวย์ สวีเดน เป็นต้น

ระบบสภาเดียว

- ข้อดี
 - - ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว การผ่านกฎหมายแต่ละฉบับไม่ล่าช้า
 - - ไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ ทั้งสถานที่ประชุม รับรองการจัดการเลือกตั้ง และเงินเดือนของวุฒิสภา
 - - ไม่ปรากฏการขัดแย้งระหว่างสองสภา
 - - ผู้แทนของสภาเดียวจะมีความภูมิใจ ว่าตัวเองเป็นผู้แทนของประชาชน เพียงองค์กรเดียว
- ข้อเสีย
 - - กฎหมายต่างๆ ผ่านรัฐสภาอย่างรวดเร็ว จึงอาจจะเกิดข้อบกพร่องได้
 - - อาจจะทำให้รัฐสภาสามารถออกกฎหมายได้ตามอำเภอใจ เพราะไม่มีสภาอื่นเข้ามาตรวจสอบถ่วงดุล

ระบบสองสภา

- ระบบที่มีสภาหนึ่งเป็นสภาที่เป็นตัวแทนจากประชาชนทั่วไป ส่วนอีกสภาหนึ่งเป็นสมาชิกที่มีคุณสมบัติพิเศษบางประการ เช่น มีอายุสูงกว่าสภาประชาชน หรือเป็นตัวแทนของคนบางกลุ่มบางอาชีพ หรือเป็นผู้แทนของคนในมลรัฐเป็นต้น
- ระบบสองสภานี้เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ และต่อมาก็ได้นิยมแพร่หลายไปในที่ต่างๆ ระบบนี้แบ่งสภาเป็น 2 ประเภท

ระบบสองสภา

- สภาสูง (Upper House)

- พัฒนามาจากสภาขุนนางในประเทศ อังกฤษ ตั้งขึ้นเพื่อความต้องการในการแต่งตั้งคนชั้นสูงบางกลุ่ม เช่น ขุนนาง พระหรือผู้ดีที่มีเชื้อสาย เข้าดำรงตำแหน่งที่สำคัญ หรือไปเป็นตัวแทนของพวกเขาเอง
- **สหรัฐอเมริกาจะมีสภาสูงหรือวุฒิสภา (Senate) ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐต่าง ๆ

- สภาล่าง (Lower House)

- ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการใช้สิทธิของประชาชนธรรมดาเลือกผู้แทนฯ เข้ามาทำหน้าที่แทนตน
- **หน้าที่ที่สำคัญก็คือการพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับงบประมาณแผ่นดิน
- **สภาสามัญ (House of Commons) หรือ สภาผู้แทนราษฎร (House of Representative)

ระบบสองสภา

- ข้อดี
 - - เป็นการเปิดโอกาสให้มีตัวแทนจากกลุ่มอาชีพเข้าไปมีเสียงในสภา
 - - มีสภาสูงคอยทำหน้าที่เป็นสภาที่ทำหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายจากสภาล่าง
 - - มีการถ่วงดุลการทำงานของรัฐสภา ซึ่งเป็นการระวังปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากการที่รัฐสภาความเข้มแข็งมากเกินไปจนอาจจะออกกฎหมายที่มีลักษณะไม่ยุติธรรมแก่สังคม
- ข้อเสีย
 - - การพิจารณากฎหมาย ระเบียบต่างๆ อาจจะเกิดความล่าช้า มีขั้นตอนและกระบวนการมาก
 - - สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย เช่น เบี้ยประชุม การดำเนินการประชุมอาจเกิดความขัดแย้งระหว่างสองสภา

สถาบันฝ่ายบริหาร

- สถาบันบริหารในระบบรัฐสภา
- ฝ่ายบริหารมีอำนาจในการบริหารปกครองประเทศ
- มีหน้าที่ในการนำเอากฎหมายไปบังคับใช้
- มีหน้าที่ในการนิติบัญญัติบางส่วน คือพระราชกำหนด เพราะเป็นกฎหมายที่ต้องอาศัยการตัดสินใจอย่างเร่งด่วน
- ออกกฎหมายที่พระราชบัญญัติได้กำหนดให้ฝ่ายบริหารเป็นผู้ออก ซึ่งส่วนมากเป็นกฎหมายชั้นรอง หรือกฎหมายลูก

สถาบันฝ่ายบริหาร

- สถาบันบริหารในระบบรัฐสภา
- รัฐบาลมีความเข้มแข็งและมั่นคง เพื่อให้การบริหารประเทศมีความมั่นคงมากขึ้น ระบบรัฐสภาได้วิวัฒนาการให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจในรัฐสภามาก
- ** การที่รัฐบาลมีอำนาจมากนั้นสืบเนื่องมาจากการที่พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง ซึ่งในปัจจุบันนี้สมาชิกสภาที่อยู่ใต้สังกัดพรรคการเมืองพรรคหนึ่งพรรคใด จะต้องปฏิบัติตามมติของพรรคหรือมิฉะนั้นแล้วมีโอกาสในการถูกขับไล่ออกจากพรรคการเมือง

สถาบันบริหารในระบบประธานาธิบดี

- ประธานาธิบดี คือ หัวหน้าฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงมาจากประชาชนทั่วประเทศ
- ประธานาธิบดีเป็นผู้เลือกคณะบริหาร ได้แก่ คณะรัฐมนตรี (คณะรัฐมนตรี จะทำหน้าที่เสมือนเลขานุการ ของประธานาธิบดีเท่านั้น)

อำนาจหน้าที่ของประธานาธิบดีนั้นพอสรุปได้ดังนี้

- - ควบคุม และปฏิบัติตามกฎหมาย
- - แต่งตั้ง ถอดถอน โยกย้ายข้าราชการฝ่ายบริหารทั่วไป
- (แต่บางตำแหน่ง โดยเฉพาะตำแหน่งที่มีความสำคัญระดับนโยบาย เช่น รัฐมนตรี และเอกอัครราชทูต ต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาเสียก่อน)

สถาบันบริหารในระบบประธานาธิบดี

- การมีส่วนร่วมในสถาบันนิติบัญญัติมีดังนี้
- 1. ให้ความเห็นชอบ หรือยับยั้งกฎหมาย
- 2. เสนอร่างกฎหมาย ถึงแม้ว่าประธานาธิบดีจะไม่มีสิทธิในการออกกฎหมาย แต่ประธานาธิบดีสามารถส่งข้อความ (Message) ถึงรัฐสภาได้สี่ประการคือ
- - State of the Union Message คือคำปราศรัยของประธานาธิบดีในวาระ เปิดประชุมสมัยแรกแห่งปี
- - Budgeting Message ข้อความถึงรัฐสภาเพื่อชี้แจงนโยบายและวัตถุประสงค์ของงบประมาณของฝ่ายบริหาร
- - Economic Report การรายงานภาวะเศรษฐกิจของประเทศในช่วงกลางปี
- - Special Message รายงานสภาพการณ์พิเศษที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจจะเกิดผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายบริหาร ประธานาธิบดีสามารถส่งข้อความพิเศษนี้ต่อรัฐสภา เพื่อสร้างความเข้าใจบางอย่างแก่กัน)

สถาบันบริหารในระบบประธานาธิบดี

- อำนาจของประธานาธิบดี
- อำนาจในสถาบันตุลาการ คือประธานาธิบดีมีอำนาจในการลดโทษ หรืออภัยโทษ หรือนิรโทษกรรมให้แก่ผู้ต้องโทษในคดีต่างๆ ตามข้อจำกัดของรัฐธรรมนูญ
- อำนาจหน้าที่ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีอำนาจแต่งตั้งเอกอัครราชทูตผ่านการเห็นชอบของรัฐสภา หรือการทำสนธิสัญญาที่จะต้องผ่านการให้สัตยาบัน (**Ratification**) จากวุฒิสภาเช่นเดียวกัน
- อำนาจทางการทหาร กล่าวคือประธานาธิบดีมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญให้เป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด (**Commander in Chief**) คือมีอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชากองทัพทั้งหมดของประเทศนั่นเอง

สถาบันตุลาการ

- มีหน้าที่โดยตรงในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามหลักกฎหมายของประชาชน
- ** ผู้พิพากษา เป็นบุคลากรที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรม ผู้พิพากษาจะต้องมีหลักการที่จะปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์เป็นกลางและปราศจากอคติใดๆ รวมทั้งต้องมีความรู้และประสบการณ์ ทางด้านกฎหมายเป็นอย่างดี
- ตุลาการจะต้องเป็นอิสระต่อฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ สถาบันตุลาการจะต้องมีความเป็นกลาง ปราศจากความแทรกแซงจากการเมือง
- ทั้ง 3 สถาบันจะมีความสัมพันธ์ แบบคานอำนาจ (Check and Balance) คือเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มีฝ่ายใดอยู่ภายใต้ฝ่ายใด

บทบาทอื่นๆ ของฝ่ายตุลาการ

- การตีความรัฐธรรมนูญ การตีความนั้นหากทำโดยศาลจะมีผล คือ ทำให้ทุกคนต้องยอมรับ ต้องปฏิบัติตาม เหมือนเป็นกฎหมายประเภทหนึ่งนั่นเอง
- การตีความกฎหมาย
- บางครั้งมีข้อความที่ไม่ชัดเจน ในทางกฎหมายจึงเป็นหน้าที่ของศาลในการตีความกฎหมายให้เข้ากับเจตนารมณ์ของตัวบทกฎหมาย
- กำหนดกฎเกณฑ์ในกระบวนการยุติธรรม บทบาทสำคัญในการกำหนดกระบวนการในการให้ความยุติธรรมนั้น เช่น กำหนด วิธีพิจารณากฎหมาย กำหนดวิธีพิจารณาพิพากษาคดี กำหนดวิธีการฟ้องร้อง

บทบาทอื่นๆ ของฝ่ายตุลาการ

- การสร้างชนบประเพณี

- วิธีของศาล หรือการที่ศาลยอมรับหลักการใด ๆ มักจะกลายเป็นหลักที่มั่นคงถาวร หรือ เรียกว่าชนบประเพณีแห่งศาล ซึ่งมีผลเสมือนนโยบายหรือกฎหมาย และจะเป็นแบบแผนการตัดสินใจคดีความต่อไป
- การให้คำแนะนำของศาล
- ในกรณีที่เกิดปัญหาบางอย่างในแง่กฎหมาย และไม่สามารถหาบทสรุปได้ จำเป็นต้องขอคำแนะนำหรือการตีความจากศาล เพราะเชื่อกันว่า ศาลเป็นผู้ชำนาญการในกฎหมายน่าจะมีความเข้าใจและมีประสบการณ์ด้านนี้มากกว่าหน่วยงานอื่นๆ
- เป็นกระบวนการสุดท้ายในการสร้างความมั่นคงและผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม หากสถาบันนี้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระและเที่ยงธรรมแล้ว สังคมก็เหมือนกับไม่มีหลัก และจะประสบกับความวุ่นวาย
- ***ประเทศที่เป็นเผด็จการ ศาลยุติธรรมเป็นเพียงเครื่องมือของรัฐในการสร้างความชอบธรรมของตัวเองเท่านั้น

การแต่งตั้งและเลือกตั้งผู้พิพากษา

- การแต่งตั้ง
- บางระบบการเมือง มีระบบการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้พิพากษาเป็นแบบการแต่งตั้ง
- ประเทศไทยมีคณะกรรมการตุลาการ (ก.ต.) เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้งผู้พิพากษา
- สหรัฐอเมริกา ผู้ที่แต่งตั้งผู้พิพากษาศาลสหพันธรัฐคือ ประธานาธิบดี ทั้งนี้โดยผ่านการรับรองจากวุฒิสภา

การแต่งตั้งและเลือกตั้งผู้พิพากษา

- เลือกตั้ง
- สำหรับบางประเทศให้ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งผู้พิพากษาเองในบางระดับ
- เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาให้ประชาชนในมลรัฐเป็นผู้เลือกตั้งผู้พิพากษาของศาลบางประเภทในมลรัฐ ซึ่งทำให้ผู้พิพากษาได้รับความภาคภูมิใจว่าเป็นตัวแทนของประชาชน

พรรคการเมือง (POLITICAL PARTY)

- รากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า **Par** ซึ่งแปลว่า “ส่วน”
- พรรคการเมืองจึงหมายถึง ส่วนของประชากรภายในประเทศ หมายถึงการที่แยกประชากรออกเป็นส่วนๆ ตามความคิดเห็นและประโยชน์ได้เสียทางการเมือง พรรคการเมือง ถือว่าเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในระบบการเมือง
- พรรคการเมืองเป็นสื่อกลางที่จะเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะชักนำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง
- พรรคการเมืองเป็นผู้รวบรวมผลประโยชน์ของประชาชนมาเขียนไว้ในนโยบายของพรรคตน

พรรคการเมือง (POLITICAL PARTY)

- พรรคการเมืองที่ได้รับความนิยมไว้วางใจจากประชาชนจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในรัฐสภา
- บทบาทของพรรคการเมือง บางกรณีไม่ได้ทำหน้าที่รวบรวมผลประโยชน์จากประชาชน แต่พรรคการเมืองหลายๆ พรรคเป็นการรวมกลุ่มของผู้มีอำนาจ

หน้าที่ของพรรคการเมือง

- พรรคการเมืองเป็นองค์กรกลางที่เชื่อมโยงระหว่างเจตนารมณ์ของประชาชนเข้าด้วยกัน การเลือกตั้งพรรคการเมืองที่มีนโยบายตรงกับความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดผลดังนี้
- 1. ประกาศหรือแถลงนโยบายหลักของพรรคการเมือง เพื่อที่ประชาชนจะได้นำไปศึกษาพิจารณาเพื่อตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง
- 2. ปลุกเร้าและแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ในช่วงการหาเสียงเลือกตั้งพรรคการเมืองมีบทบาทสำคัญ ในการสร้างหรือปลุกเร้าความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชน
- 3. ส่งผู้แทนเข้าสมัครรับเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง

หน้าที่ของพรรคการเมือง

- 4. จัดตั้งรัฐบาล หากได้รับเสียงข้างมากในรัฐสภา และปฏิบัติภารกิจตามนโยบายที่ได้วางไว้
- 5. ควบคุมรัฐบาล กรณีที่เป็นพรรคฝ่ายค้าน คอยควบคุมการทำงานของรัฐบาล โดยการตั้งกระทู้ถาม หรือเสนอญัตติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบเป็นรายกระทรงหรือคณะ นอกจากนี้ยังสามารถ วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลผ่านทางสื่อมวลชน การประชุมสัมมนา และช่องทางอื่นๆ เพื่อควบคุมมิให้รัฐบาลใช้อำนาจตามอำเภอใจ
- 6. ประสานระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับรัฐบาล โดยการพยายามเสนอข้อเสนองของกลุ่มผลประโยชน์ของตัวเอง และไกล่เกลี่ยผลประโยชน์ให้ได้เพื่อผลประโยชน์ของชาติ และในขณะเดียวกันต้องไม่ขัดกับผลประโยชน์ของกลุ่มตัวเองให้ได้มากที่สุด

ระบบพรรคการเมือง

- ระบบพรรคเดียว (Single Party System)
- พบในประเทศเผด็จการทั้งแบบเบ็ดเสร็จนิยม และ อำนาจนิยม เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศจีน พรรคฟาสซิสต์ของอิตาลี พรรคนาซีของเยอรมันนี้
- ซึ่งรัฐธรรมนูญในประเทศเหล่านี้มักจะเขียนไว้ว่าอนุญาตให้มีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว ด้วยเหตุนี้จึงไม่สามารถตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาแข่งขันอีก

ระบบพรรคการเมือง

- ระบบสองพรรค (**Two Party System**)
- มีเพียงพรรคการเมืองที่แข่งขันกันเป็นผู้บริหารประเทศเสมอเพียงสองพรรคเท่านั้น ส่วนพรรคการเมืองอื่นๆ ไม่มีความสำคัญในทางการเมือง
- ข้อดี ทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ และมีความมั่นคง เพราะจะมีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวทำหน้าที่ รัฐบาลหรือผู้บริหารประเทศ ส่วนอีกพรรคที่ได้รับคะแนนเสียงน้อยกว่าจะเป็นผู้ตรวจสอบถ่วงดุล (ฝ่ายค้าน)

ระบบพรรคการเมือง

- ระบบหลายพรรค (Multi Party System)
- จะมีพรรคการเมืองที่โดดเด่นและมีอิทธิพลในรัฐสภาอยู่หลายพรรค
- จุดเด่น ก็คือไม่มีพรรคการเมืองใดสามารถครองเสียงข้างมากในรัฐสภาอย่างเพียงพอ ที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้ ระบบพรรคการเมืองแบบนี้มีในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย เนเธอร์แลนด์ รวมทั้งประเทศไทย เยอรมัน อิตาลี เบลเยียม สวิสเซอร์แลนด์และประเทศอินโดนีเซียในปัจจุบัน เป็นต้น

ระบบพรรคการเมือง

- ในบางประเทศถึงแม้จะมีหลายพรรคการเมือง แต่พรรคที่ได้รับเสียงจากประชาชนจนได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ชนะจนได้จัดตั้งรัฐบาลอยู่เพียงพรรคเดียวเสมอๆ ซึ่งปรากฏการณ์นี้ เราเรียกว่า **พรรคเด่นพรรคเดียว** เช่นในประเทศกัมพูชา ที่พรรคประชาชนกัมพูชา ของสมเด็จฮุนเซน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532- ปัจจุบัน

กลุ่มผลประโยชน์ (INTEREST GROUP)

- **กลุ่มผลประโยชน์** หมายถึง การรวมตัวกันโดยความสมัครใจ ของบุคคลที่มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน พยายามกระทำการเพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทางการเมืองกระทำหรือไม่กระทำการอันใดเพื่อสอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน แต่ไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดตั้งรัฐบาล เช่น สหภาพแรงงาน สมาคมผู้ส่งออกข้าว สภานายความ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มผลประโยชน์เป็นสถาบันการเมืองอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่า อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน ประชาชนมีสิทธิในการแสดงออกและเสรีภาพในการจัดตั้งกลุ่ม

ความสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์

- การรวมตัวกันของผู้มีผลประโยชน์ร่วมกัน สังคมปัจจุบันมีความซับซ้อนหลากหลายมากกว่าสังคมดั้งเดิมมาก เกิดอาชีพหลายอาชีพ เกิดตำแหน่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ บทบาท สถานภาพที่แตกต่างกัน คนที่อยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายเหล่านี้จึงเข้ามารวมตัวกัน
- เพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพการงาน
- เพื่อรักษาและเสาะหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือการเมืองก็ได้การรวมตัวกันของผู้ที่เห็นประโยชน์ร่วมกันผลประโยชน์ดังกล่าวจึงเป็นช่องทางในการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- กลุ่มผลประโยชน์เป็นสะพานเชื่อมความต้องการของบุคคลในการเรียกร้องความสนใจจากรัฐบาล

บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์

- แสดงข้อคิดเห็นและผลักดันความต้องการของกลุ่ม ทำให้นโยบายของชาติเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง การเรียกร้องของกลุ่มผลประโยชน์ และการประนีประนอมผลประโยชน์ระหว่างกัน เพื่อให้นโยบายของรัฐ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเจรจาต่อรองระหว่างกลุ่มต่างๆ และขอความร่วมมือกลุ่มต่างๆ
- กลุ่มผลประโยชน์พยายามมีอิทธิพลในทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ สมาชิกสภา รัฐบาล และฝ่ายตุลาการ โดยผ่านการเลือกตั้งและผ่านพรรคการเมืองที่มีอิทธิพลในสภา

บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์

- พยายามเข้าถึงองค์กรที่กำหนดนโยบายของชาติ
- ติดตามและประเมินผลงานบทบาทของรัฐบาล โดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพื่อต้องการจำกัดอำนาจรัฐบาล ต้องการให้รัฐบาลสนับสนุนวัตถุประสงค์ของกลุ่มและไม่ปรารถนาให้กลุ่มที่มีผลประโยชน์ฝ่ายตรงข้ามเข้ามาแข่งขันได้
- ทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ถ่วงดุลกลุ่มผลประโยชน์ด้วยตนเอง